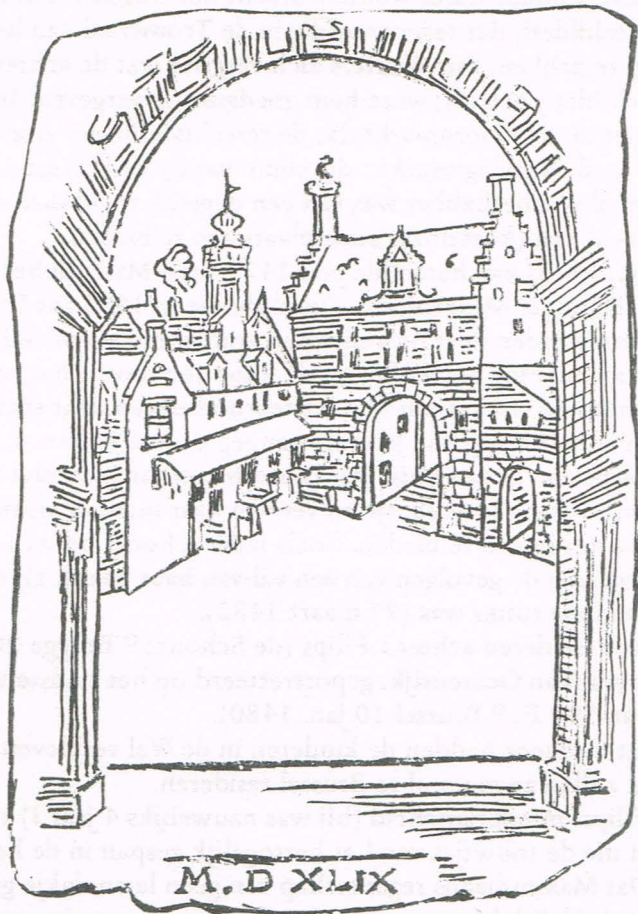

**'T GEWEZEN PRINSENHOF VAN GENT,
ZIJN TIJD, ZIJN GROEI, ZIJN STREVEN,
ZIJN TIJDGENOTEN WEL BEKEND.
IN WOORD EN BEELD BESCHREVEN (Deel 2)**

Ik liet reeds verstaan dat het Hof ten Walle als het ware getekend was om ernstige zaken tot een goed einde te brengen. Helaas ! meer dan haar lief was werd de jeugdige hertogin Maria van Bourgondië maar al te rap met zo'n serieus probleem geconfronteerd. Luister wat er eigenlijk aan de hand was : Twee van haar raadsleden, de kanselier Hugonet en de heer van Humbercourt hadden de Gentenaars gevangen gezet en terdood veroordeeld. Als een gebroken vrouw en hete tranen stortend smeekte zij de schepenen om gratie voor de zo getrouwe raadsheren

Op 18 juli 1549 deed de nieuwbakken Vlaamse graaf Filips (de koning in spe Filips II, Keizer Karels opvolger), zijn blijde intrede te Gent. Een schitterende ontvangst gepaard gaande met royale feestelijkheden. Om uit de gewoonte niet te gaan had men op verschillende punten van de stad erebogen opgericht. Een van die poorten was opgetrokken aan de buitenkant van de zg. Donkere Poort. Op de eigentijdse tekening, een houtgravure berustend in de G.U.B., is dat gebouw in detail weergegeven. Let op de geluk aanbrengende ooievaar die op zijn nest staat te pronken.

(31 maart). Edoch ! genade stond niet in der heren oproermakers woordenboek : op 3 april werden ze aan de beul overgeleverd, en dat onder een ontelbare volkstoeloop (1).

De Mechelse schilder Karel Wauters bracht het tragisch schouwspel op doek, een schilderij dat tegenwoordig in de Trouwzaal van het Stadhuis hangt te prijken. Dat Wauters zich vergiste wat de achtergrond van zijn schilderij betreft, weze hem goedgunstig vergeven. Inderdaad, het was niet op de Koornmarkt dat de terechtstellingen geschieden, maar wel op de Vrijdagsmarkt : dit plein was op zijn minst uitgestrekt genoeg om al wie liefhebber was van een degelijk spektakel, een (betaalde) zit- of een (kosteloze) staanplaats aan te bieden.

Op 19 aug., steeds van hetzelfde jaar 1477, trad Maria in het huwelijk met de Habsburger Maximiliaan. Dezelfde die in 1493 tot Duits Keizer zal verkozen worden. Het huwelijk had zonder enige omhaal plaats in de kapel van het Hof ten Walle; op de koop; toe mocht het paar het stellen zonder de viering van hun wittebroodsdagen, laat staan -weken. Want de nieuwe hertog had jammer genoeg andere katten te geselen; op zijn eentje en ver van huis. Het was dus zijn jonge vrouw die gedoemd was, ook op haar eentje en ver van haar man, de opstandige Gentenaars het hoofd te bieden. Zoals ieder schoolkind weet overleed ze te Brugge aan de gevolgen van een val van haar paard, zij die nochtans een knappe ruiter was (27 maart 1482).

Zij liet twee kinderen achter : Filips (de Schone; ° Brugge 20 juli 1478) en Margareta (van Oostenrijk; geportretteerd op het oudste van onze bankjes van 500 F; ° Brussel 10 jan. 1480).

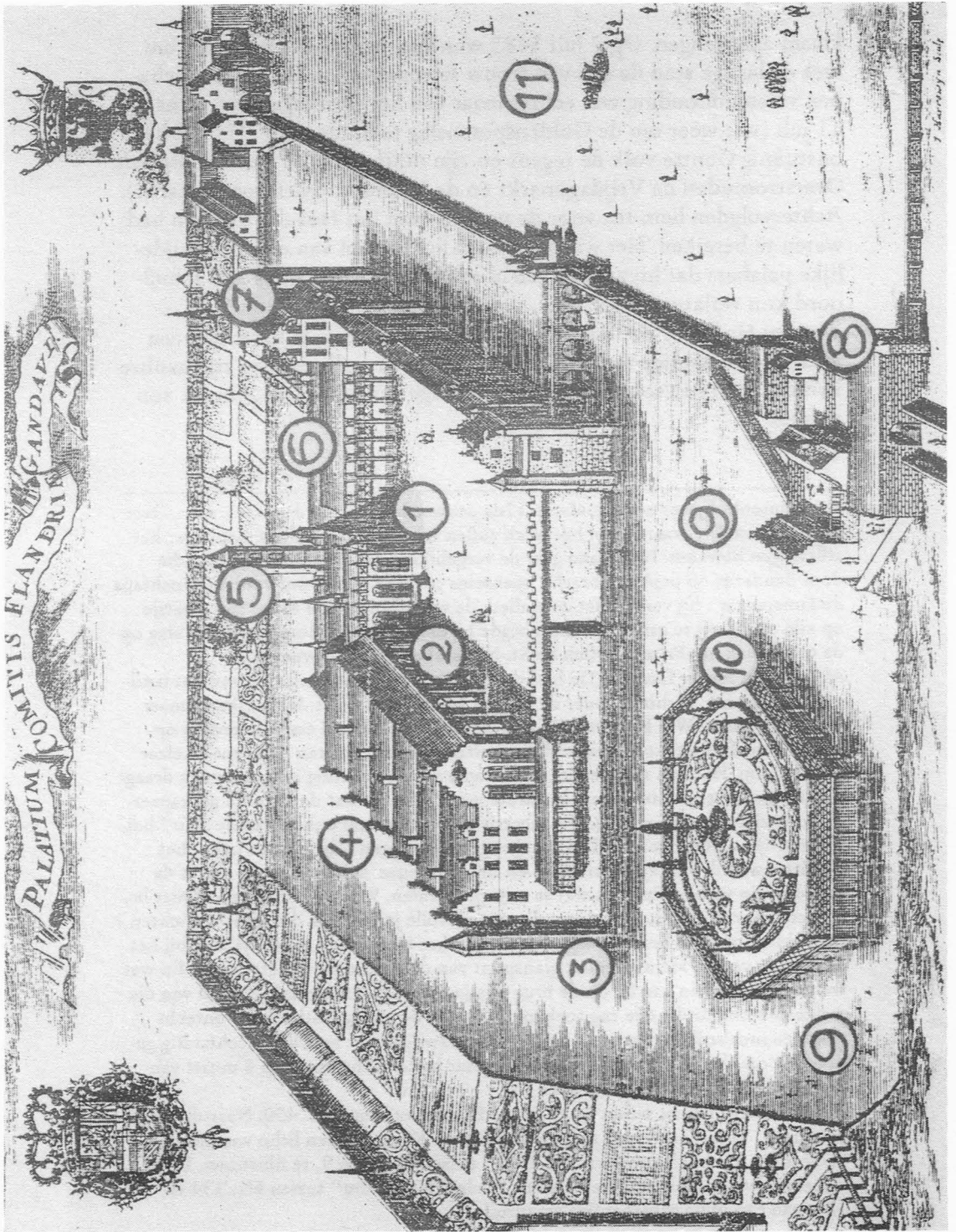
Tot op dat moment hadden de kinderen in de Wal verbleven. Na moeders dood zullen ze meestal te Brussel resideren.

Wegens Filips' minderjarigheid (hij was nauwelijks 4 jaar !) zal het zijn vader zijn die de touwtjes van het hertogelijk gespan in de handen zal nemen. Dat Maximiliaans regentschap van geen leien dakje ging wordt maar al te duidelijk bēwezen door het feit dat de eeuwige tweespalt tussen hem en de goede stede voor de zoveelste keer onheil en ellende

---

Afbeelding van het "Gents Paleis van de Graaf van Vlaanderen" uit Verheerlykt Vlaandre van Anthoni Sanderus, 1735 (20 cm x 15,5 cm) eerste deel tussen blz. 134 en 135. Slechts van onbelangrijke details verschilt ze van die opgenomen in Flandria Illustrata van Antonio Sandero, 1641 (23 cm x 21 cm) eerste deel blz. 147. *Legende* : 1. Kapel; 2. Hal; 3. Torentje zg. de geboorteplaats van Keizer Karel; 4. de zes gebouwen van het Paleis; 5. de zg. glazen Toren; 6. de Belvédère; 7. het zg. Vrouwenkwartier; 8. het Leeuwenhof; 9. de wallen; 10. de zg. Quinconce (= vijfdelige Tuin); 11. Plein van 't Hof.

Een roodkoperen herdenkingsplaat, voorzien van een Nederlandse en een Spaanse tekst, aan de binnenkant van de Donkere Poort aangebracht, vertoont het Prinsenhof zoals Sanderus' gravure dit afbeeldt. Ter verduidelijking van de ligging van het gebouwecomplex omlijstte men dit complex met het tracé van de 4 huidige straten : Rabotstr., Sanderswal, Prinsenhof, de Mirabellestraat.

kwam aanbrengen. Op 7 juli 1485 was Max naar Gent gekomen om met de lastige stad de eed van trouw te verwisselen. De aldus geschapen verstandhouding was echter maar van kortstondige duur want op 11 juli (wie weet om de Guldensporenslag te herdenken !?) viel het onstuimig Gentse volk de regent en zijn militaire suite hardhandig aan. Overstroomden de Vrijdagmarkt en de Vismarkt (nu Groentemarkt). Achtervolgden hem tot voor de poorten van het Hof dat hij toch had weten te bereiken. Het was slechts na het voeren van de onvermijdelijke palabers dat hij zonder een al te groot gezichtverlies zijn schuiloord kon verlaten.

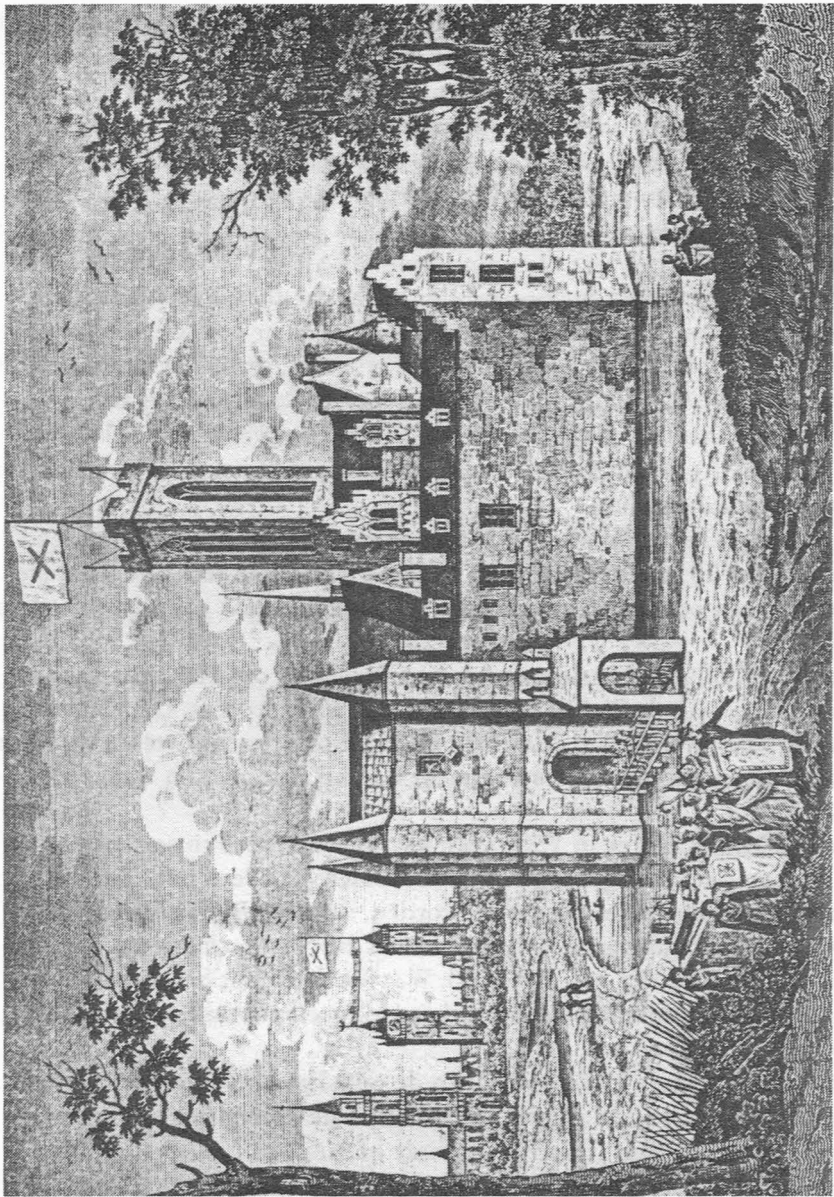
Was het Hof voor de toekomstige Duitse Keizer niets meer dan een veeleer onschuldige muizeval geweest, er zou welhaast een tijd aanbrenken dat men het voor een minder prettige gevangenis in gebruik zou nemen.

Het Prinsenhof door een anonieme 17de-eeuwse schilder op doek gebracht. Over de documentaire waarde van het werk zullen we veiligheidshalve maar liever het stilzwijgen bewaren. Inderdaad gaat de vergelijking van de afbeelding met die door Sanderus op papier gebracht, geenszins op. Een goed punt verdient nochtans de kunstenaar : hij vergat niet de wallen, de vaste brug en de toren een plaatsje op zijn schilderij te geven. Tevens zorgde hij ervoor dat de Bourgondische vlag op de torens van het Prinsenhof en de St.-Niklaaskerk gepland werden.

Al de rest is louter fantasie. De luchtbrug die we op de achtergrond van het landschap ontwaren, verbindt *niet* de spitsen van Belfort en St.-Niklaaskerk, maar *wel* hun transen. Wat het armzalig stoetje (in werkelijkheid een luisterrijke optocht) betreft, spreekt het vanzelf dat hetzelfde iets te maken heeft met Keizer Karels doop. Het kan niet anders of de dame die de boorling in haar armen draagt is zijn eigen overgrootmoeder Margareta van York. En wat de rijkelijk gedrapeerde door vier mannen getorste draagberrie betreft waarop enkele van de 7 (o ! heilig getal !) kostbare geschenken tentoongespreid liggen : de gouden helm, het gouden zwaard, het zilveren schip en het precieuzе evangelieboek, heeft de schilder zijn verbeelding een wat te vrij spel gelaten. Wat we in het geheel niet begrijpen : wat komen in godsnaam die waardevolle juwelen in die stoet verrichten ? Niet aldaar maar in het Prinsenhof werd aan het kind hulde gebracht waarbij het aanbieden van de kleinoden het glanspunt van de plechtigheid betekende. En wat we moeten denken van de op de brug postgevatte schietklare soldaten en van die welke de stoet kordaat de rug toekeren ? Ik zou de goedgunstige lezer onrecht aandoen mocht ik hem wetens en willens verzwijgen dat heel dat plechtstatingedoe niet op klaarlichte dag plaats greep maar in de nacht van 7 op 8 maart van het beroemd geworden jaar 1500.

(Het schilderij berust sedert 1931 in het Bijlokemuseum, inv. 450. Naar dit doek maakte E. Verbreeckhoven er voor de uitgever Kierdorff een litho van om de "Gentsche Almanak voor den jare 1823" tussen blz. 8 en 9, te illustreren. F. en E. Gyselinck voorzagen het 2de deel van "Belgisch Museum" tussen blz. 134 en 135, van een bijna gelijkaardige gravure.)

“Den XXXe Julius 1553 waren te Ghent brocht (aangebracht) XII waghenen met ghevenghen heeren uut Esdin (Hesdin in het Pas-de-Calais; de plaats werd het volgende jaar door Keizer Karel tot de hoedanigheid van stad verheven) ende waren alle gheleit in 't Prinsenhof ende bewaert (gevangen gehouden) van die van Ghent die daertoe ghecommitteert (gevolmachtigd) waren. (2)

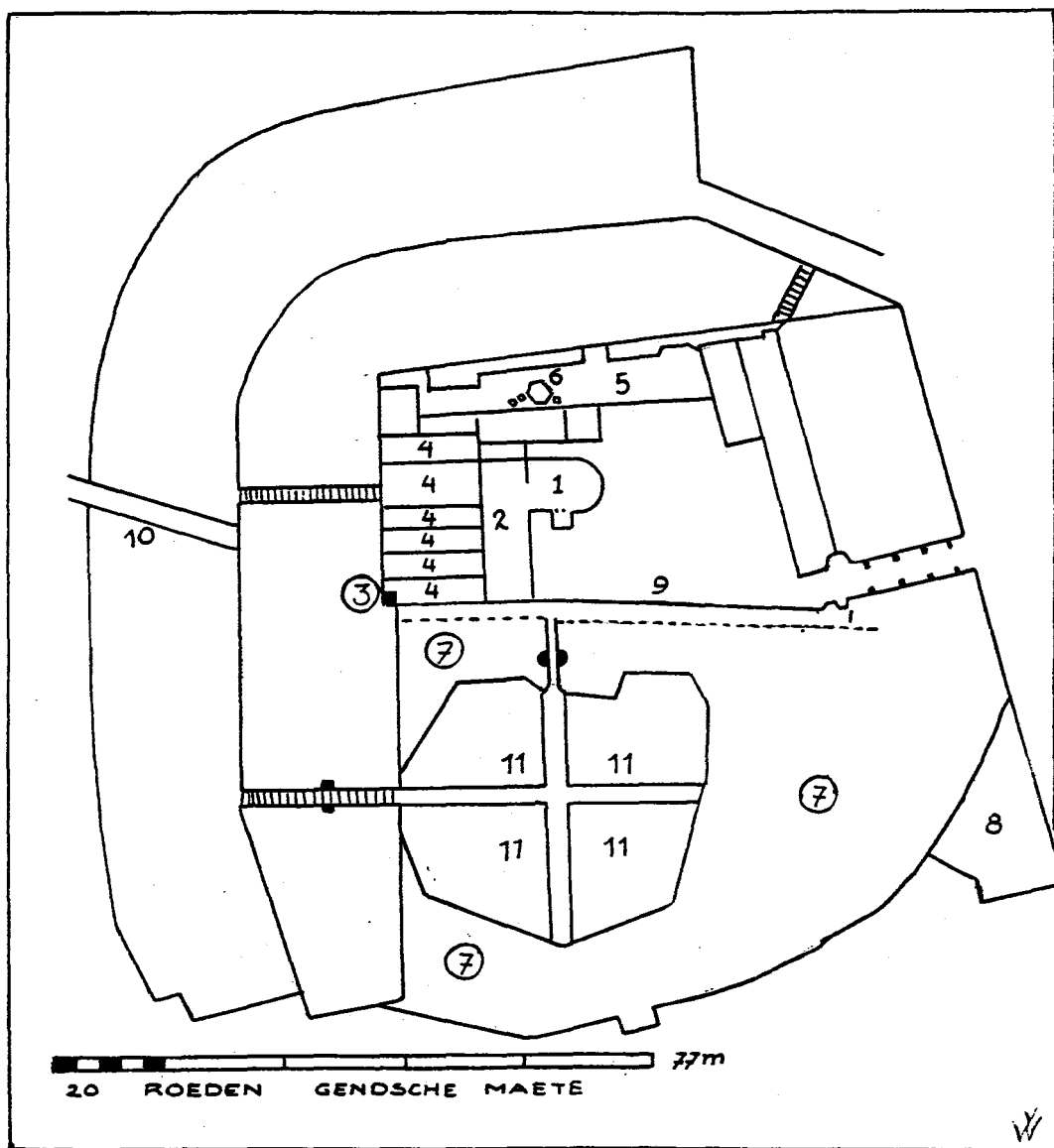
Keizer Maximiliaans regentschap nam een einde in 1494 waardoor zoon Filips de Bourgondische troon kon bestijgen. Op 12 nov. 1496 trad hij te Lier in het huwelijk met Johanna van Castilië. Deze bracht 6 kinderen ter wereld, om zo te zeggen elk jaar een. Het is de geboorte van het tweede geweest die voor immer en altijd DE GEBEURTENIS geweest en gebleven is voorgevallen in het sedert dien wereldberoemd Hof ten Walle alias Prinsenhof. Moet ik er een tekeningetje bij maken ? Ik bedoel de geboorte van de grootste, tevens beruchtste aller Gentenaren : Carolus, Charles, Karel, Keizer Karel, Keizer Karel V, Charles Quint. Dat die geboorte op 24 februari 1500 eerder toevallig in dat torentje van het Prinsenhof plaats vond is een door iedere Strop opgedane wetenschap.

Karels papa scheen met geen helm geboren te zijn want hij overleed nauwelijks 28 jaar oud (of jong ?). In Spanje, naar verklapt werd (terecht of ten onrechte), na van een vergiftigde drank gedronken te hebben.

Heeft hij de lust, de gelegenheid, de tijd, gehad om zich met de groei en de bloei van de Wal bezig te houden ? Wellicht niet. Op zijn meest weinig alhoewel de Wal naar hem Prinsenhof genoemd werd. Hoe dan ook hebben zijn opvolgers nog meer dan hij rust gelaten waar rust was.

Had boorlig Karel er in 1500 voor gezorgd dat het Prinsenhof van de uitgelaten feestvreugde op zijn grondvesten gedaverd had, dezelfde Karel, maar inmiddels Keizer geworden, zal veertig jaar daarop de zwartste bladzijde neerschrijven van des Hoven geschiedenis. En meteen van die van zijn geboortestad. Wat evenwel niet betekent dat hij minder dan zijn voorgangers van het Hof geen gebruik zou gemaakt hebben !

De zoveelste fase (1538-1539) van de onzalige Gentse Opstand tegen zijn inderdaad gevestigd gezag verplichtte de keizer met of tegen zijn zin, met de (Gentse) dood in het hart of met een onweerstaanbare geestdrift de majesteitsschennende oproermakers met hardhandigheid aan te pakken. Het resultaat van die meedogenloze manipulatie kent iedere Gentenaar die naam waardig, op zijn duimpje : de stad en zijn bewoners werd de vreselijkste straf opgelegd ooit uitgesproken : fan-

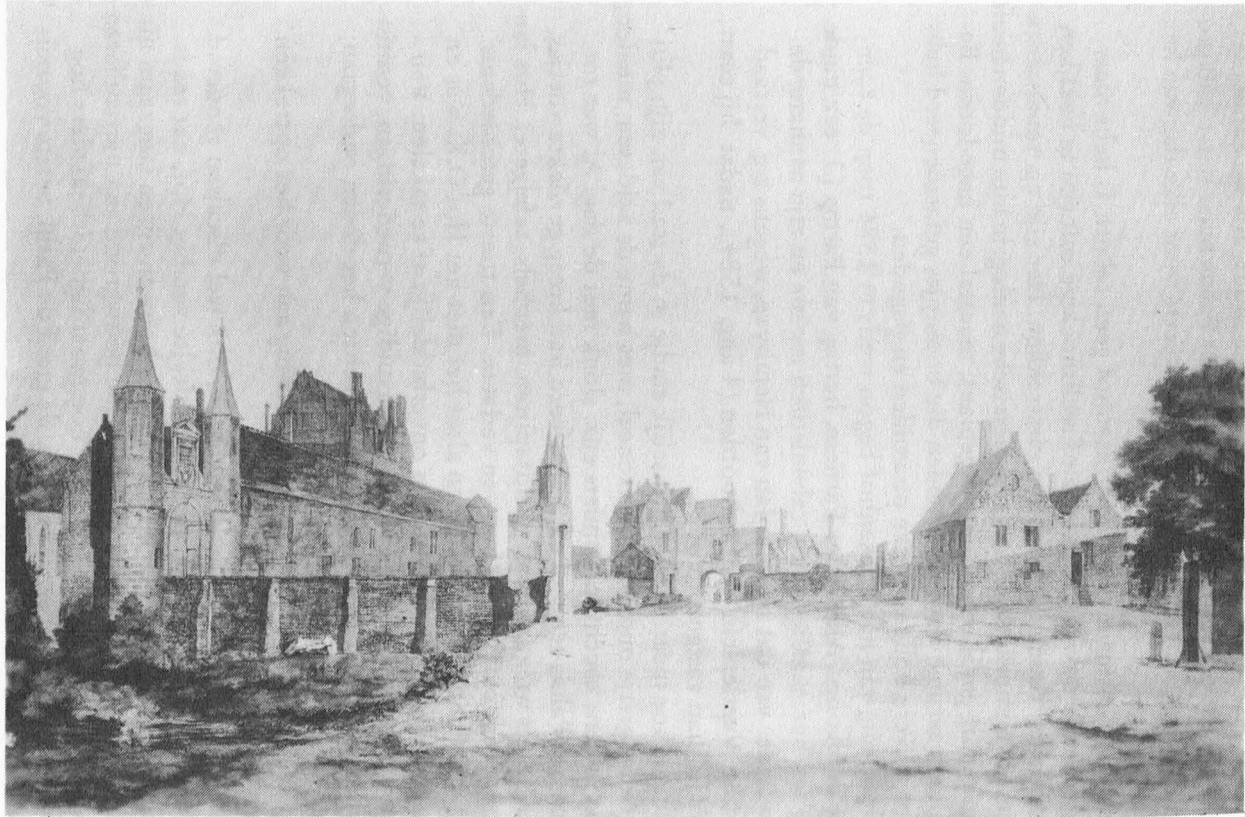
PLAN van de gebouwen en terreinen van het gewezen Prinsenhof, groot 1295 roeden, verkocht aan Adrien Cappelle, architect, voor de prijs van 17710 Ponden. Geregistreerd op 27 dec. 1777.

Legende : 1. Kapel; 2. Hal; 3. Torentje zg. geboorteplaats van Keizer Karel; 4. de 6 gebouwen van het paleis; 5. het Vrouwenkwartier; 6. Donjon; 7. wallen reeds gedeeltelijk gedempt (in 1777); 8. gedeelte van het Leeuwenhof; 9. tracé van de huidige de Mirabellostraat; 10 sloot (eindigend op een sluis) verbindt de wallen van het Prinsenhof met die van het Begijnhof; 11. overblijfsel van de zg. Quinconce.

tastische geldboeten, onthoofdingen en verbanningen bij de vleet, sloping van poorten en vesten, totale afbraak van de prachtige St.-Baafsabdij, verbeurdverklaring van der poorters vrijheidssymbool, de Klokke Roeland. Enz. Enz. De allerergste straf zou er een zijn van morele aard, ongelooflijk vernederend : blootshoofds, in hun hemd en met de strop om de hals voor Karel en zijn wraakzuchtig gevolg de onderende knieval te moeten doen ! Bij toverslag waren de "Heren" "Stropdragers" geworden ! "Op den meyavond waren scepenen van Ghent ontboden by den keysere in 't HOF TEN WALLE ende in de presentie van der Keyserlicke Majesteyt waert daer ghelesen het appoointement (regeling, overeenkomst) en de vonnisse dat ghemaect was by der Keyserlicke Majesteyt ende synen raet ten laste van die van Ghent ... De K.M. begheerde alle de prevelegien in synen handen, dewelcke binnen den selven daghe uut den SECRETE (in het Belfort waar de documenten bewaard werden) ghehaelt waren ende ghedraghen in 't HOF TEN WALLE voornoemd..." Valt het niet op dat men op 30 april 1540 nog steeds van het Hof ten Walle spreekt dan als het Prinsenhof al meer dan 40 jaar oud was ? (Memorieboek blz. 198)

Kwam Keizer Karel bij diverse gelegenheden aan het Hof een bezoek brengen, gedurende en na de godsdiensttroebelen lieten de prinselijke heren het mooi paleis kordaat links liggen om liever en plezieriger te gaan logeren in het Bisschoppelijk Paleis. Die manier van doen was wel de voornaamste oorzaak van de verwaarlozing en teleurgang van het Hof. De Aartshertogen Albert en Isabelle waren in feite de laatsten die het met een prinselijk maar kortstondig bezoek kwamen vereren. Een afbeelding van het Prinsenhof ouder dan die opgenomen in Sanderus' Flandria Illustrata (1641) is niet tot ons gekomen. We kunnen ons dus bezwaarlijk voorstellen hoe het gebouwencomplex er op het ogenblik van zijn voleindiging uitgezien heeft. In hoever die afbeelding een getrouwe weergave is van het Hof is iets dat we verplicht zijn buiten beschouwing te laten. Het Hof was stellig volledig ommuurd en baadde in een brede visrijke wal. Drie poorten scheidten het van de buitenwereld. Twee ervan gaven toegang tot het Plein van 't Hof (op onze illustratie door het getal 11 gemerkt) : 1/ de nog bestaande zg. Donkere Poort en 2/ een die op de gravure niet zichtbaar is. De derde poort bevond zich bezuiden het Leeuwenhof (getal 8 op de gravure). Het eigenlijk Paleis was slechts toegankelijk door middel van twee verdedigde vaste, in vroegere tijden ophaalbruggen. Het eiland met zijn vijf bloemperken schijnt men al zwemmend te moeten bereiken. De ruime binnenkoer was aan drie zijden begrensd door gebouwen van alle slag, waaronder de kapel gewijd aan de H. Wido (nr. 1 op de gra-

Jacqués Trachez maakte in 1778 een prachtig aquarel van wat er op dat ogenblik van het erg toegetakeld Prinsenhof overbleef. Let op het stuk omheiningsmuur en de nooit ontbrekende Donkere Poort.

vure) en de grafelijke woning (nr. 4 op de gravure) waarvan de hal of feestzaal (nr. 2) de imposantste zaal was. De zuidkant van de koer was van de wal gescheiden door een gekanteelde muur. Als we Sanderus en zijn tijdgenoten mogen geloven telde het Paleis maar liefst 350 grote en minder grote vertrekken. Zoals het heette voor elke dag van het jaar één.

Ook aan beplantingen had het Prinsenhof geen tekort. U hebt maar die twee brede stroken vierkante of rechthoekige tuintjes te bekijken die zich tegen twee van de wallen uitstrekken. Het zijn zg. renaissance-tuintjes gekenmerkt door hun symmetrische aanleg; in hun midden heeft men in menig geval een boompje geplant, meestal een hagedoorn. Bemerk hoe vaardige hoveniershanden die boompjes gefatsoeneerd hebben tot zuivere bollen, slanke piramiden en pagoden.

De teloorgang van het Prinsenhof begon reeds in 1584 toen de toenmalige landvoogd Alexander Farnese, hertog van Parma (3) een einde stelde aan het onzalig 7-jarig calvinistisch regime en zijn aanhang de ziel en leider van dat regime, Jan van Hembyze, wegens z.g. verraad op het St.-Veerleplein liet onthoofden (4 aug. 1584), nadat hij eerst in het Hof had vastgezet.

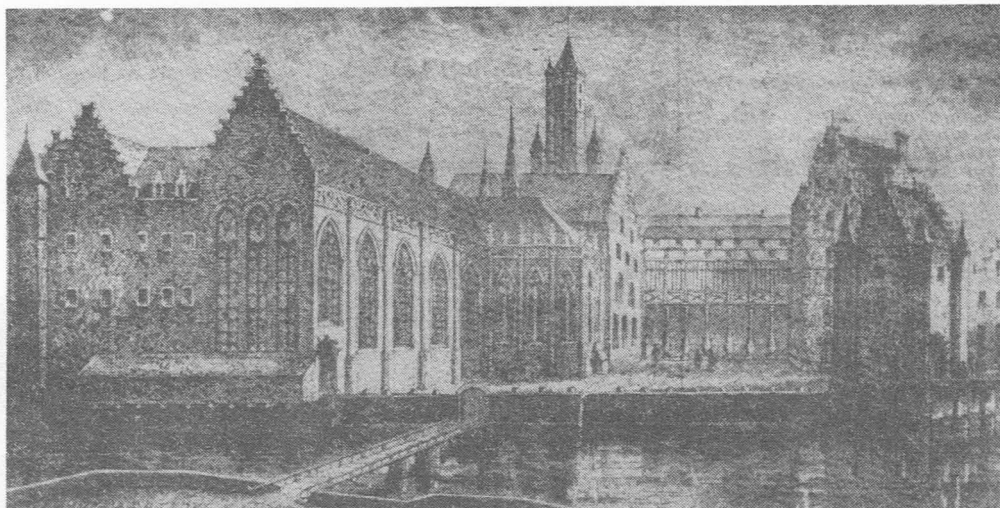
Hoe langer hoe meer liet het prinselijk stadje in de stad van zijn pluimen. Het legertje onderhoudspersoneel, met name de soldaten, meiden, stal- en andere knechten, tuiniers enz. slonk met de dag. Al wat tot dan toe het Paleis versierd en gestoffeerd had kreeg gewiekte voetjes, Keizer Karels wieg inkluis : wandtapijten, meubels, tafelgerei. Hoe langer hoe meer geraakten gebouwen verlaten. Een trieste geschiedenis. Liever zouden we dan ook doen alsof het met het Hof O.K. was en bleef; alsof het niet gedoemd was onverbiddelijk af te takelen. Van een summiere opsomming van de menigvuldige vernederingen, verminderingen en aderlatingen die een paar geslachten het deden ondergaan, moeten we o.z. wel gewag maken.

1648 : De Stad schaft zich 2 partijen hoving aan voor het optrekken van een ruiterskazerne.

1649-50 : De ongeschoolde karmelieten, ook wel discalsen genoemd, komen in het bezit van het zuidelijk gedeelte van het Hof, het reeds genoemd Leeuwenhof. Kerk en kloostergebouwen rijzen langzaam uit de grond. Bovendien worden 24 percelen bouwgrond aan particulieren verkocht. Inmiddels hadden enkele hoogwaardigheidsbekleders nog bewoonbare panden betrokken, o.a. de graaf de Patin, eerste voorzitter van de Raad van Vlaanderen.

1764 : De kazerne wordt een paardenfokkerij.

1767 : De fokkerij wordt hervormd tot een ruiterschool.

Een fleteuze, indrukwekkende, maar vooral utopische voorstelling van het Prinsenhof. (Bummel (?), Brussel, 1880). Het ligt er dik op dat de gravure van Sanderus als model gediend heeft.

1777 : De Regering verkoopt heel het eigendom aan de architect-ondernemer Adriaan Capelle, die op zijn beurt - natuurlijk - aan het verkavelen gaat. Weduwe Pierre de Looze schaft zich 2 loten aan : een “om met haere compagnie daarvan te maeken zoo men zeyd eene suykerraffinade en eene zeepziederij.” Op het tweede lot gelegen aan de straatkant (Burgstraat) zal in 1790 een hotel ofte herenhuis opgetrokken worden waarvan de gevel in Lodewijk XVI stijl gemetseld werd met afbraakmateriaal voortkomend van het Prinsenhof. Het huis, nr. 18 dragend, staat tegenwoordig bekend als Huis Louis Aelterman.

1742 : Het in garnizoen liggend Engels leger gebruikt de hal als Anglicaanse tempel.

1755 : De St.-Antoniusgilde huurt enkele gebouwen om er te vergaderen.

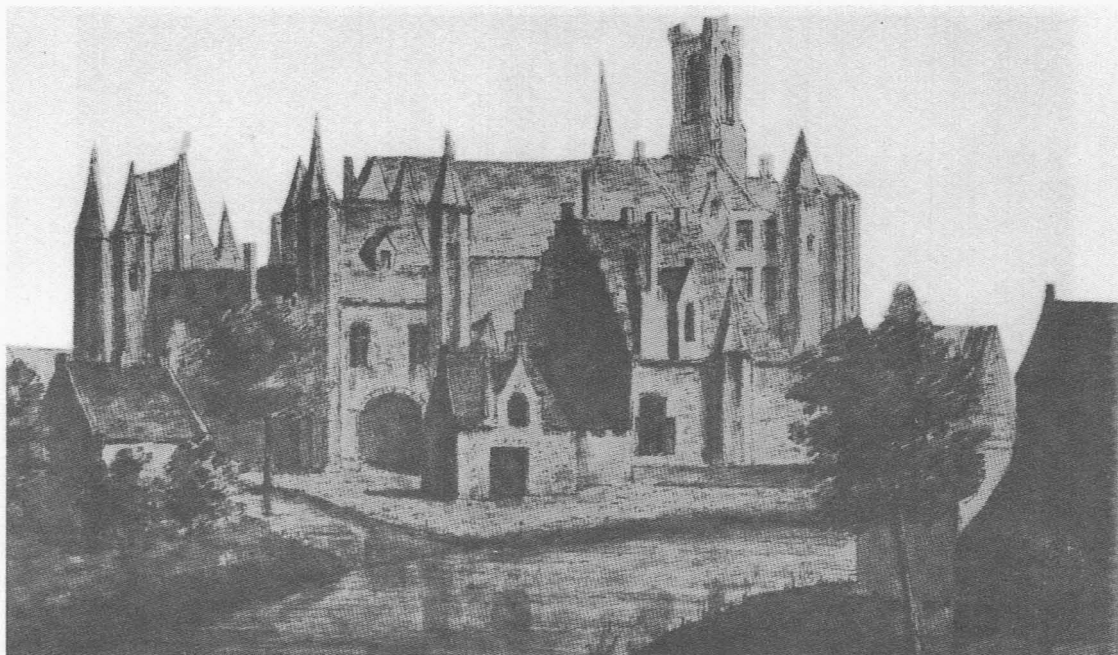
1783 : De ruiterschool wordt verkocht. In de plaats komt een herenwoning die op het einde van de 19de eeuw in neoclassicistische stijl verbouwd wordt. De wijnhandelaar Constant Van Thorenburg (4) komt het betrekken; in bijgebouwen richt hij zijn werkplaatsen en wijnkelders in.

1793 : De raffinaderij wordt voor de laatste keer vernoemd.

1835 : De kapel wordt door brand ten gronde vernield. Wat ervan overblijft wordt in 1870 opgeruimd.

1860 : In de hal wordt een katoenspinnerij ingericht.

We mogen gerust aannemen dat met dit jaartal het lot van het Prinsen-

Nog een 19de-eeuwse afbeelding van het Prinsenhof. Onnodig te onderstrepen dat men er zijn weg niet in terugvindt.

hof onherroepelijk bezegeld was. Het bleek waarachtig voorbestemd te zijn om een "Cour des Miracles" in het klein te worden met - dat was een onverwachte meevaller - een bloeiende school en als pover overschotje de eenzame Donkere Poort die men in 1899 gelukkig wist te redden... En als vage herinnering een naam die eigenaardig genoeg vele eeuwen heeft weten te trotseren : het *Leeuwenhof*.

* *

*

Inderdaad het LEEUWENHOF.

Zeer vroeg, wellicht reeds ten tijde van de Kruistochten, werden in de prinselijke hoven - niet in het minst in de Franse, Italiaanse en Duitse - dierenparken in stand gehouden waarin vooral exotische dieren bijeengebracht werden.

De Bourgondische hertogen die op geen enkel gebied voor de grootsten der aarde wilden onderdoen, zorgden er angstvallig voor dat de bezoekers van hun Hof, geestelijken inkluis, iets te zien en te genieten kregen waarover ze letterlijk en figuurlijk naar huis konden schrijven. Menagerieën en de daarbij behorende beesten "spelen" waren niet al-

leen doodgewone modeverschijnselen, ze betekenden voor de adellijke heren en dames aangename tijdverdrijven die als het ware de oorlogspleziertjes en toernooigenoegens moesten vervangen.

Dus hadden onze graven-hertogen binnen de muren van hun Gents hof een menagerie in het leven geroepen die - zoals we straks zullen zien - een wel verdiende faam genoot. Legio zijn dan ook de berichten die enthousiaste bezoekers over hun kennismaking met de pensionairs van het park geschreven hebben.

Om een vanzelfsprekende reden werd de Gentse menagerie *Leeuwenhof* genoemd. Vooreerst omdat geen dier ooit meer tot de verbeelding gesproken heeft dan Heer Nobel ? Prikte zijn portret misschien niet op de wapenschilden van de graaf (zwarte leeuw op gouden veld) en van de poorter (zilveren leeuw op zwart veld) ? Bovendien werd er steeds voor gezorgd dat een of meer leeuwen present waren. Ook beren, wolven, lynxen, luipaarden, hoefdieren, roof- en andere vogels zaten achter traliewerk ontmoedigd te treuren, wellicht met de vrees op het lijf de een of andere dag de dood ingejaagd te worden.

Waarvandaan al die wilde neefjes en kozijntjes van Nobel afkomstig waren ? Sommige aangekocht, andere tegen lotgenoten geruild, nog andere ten geschenke gekregen.

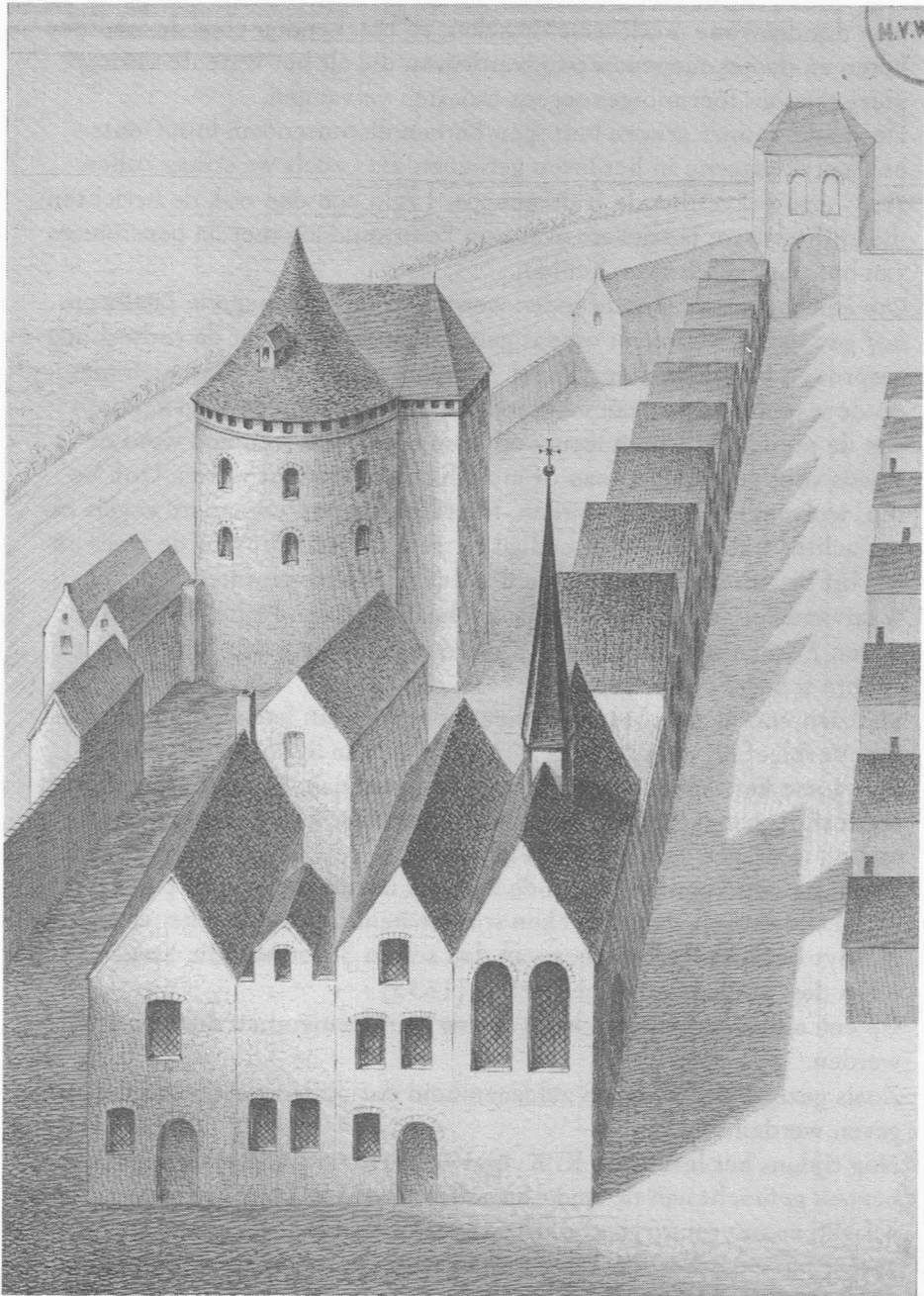
Wie zich vooral afsloofde voor het verwerven van leeuwen was de Keizer. Verbleef hij voor "zaken ?" in Afrika, dan liet hij nooit na een paar forse kerels met manen als een waterval naar Gent te sturen. Wat natuurlijk geen lacheding was. En dat de reiskosten door de bestemming te dragen waren zal wel niemand ...

"Item betaelt Dominicus van de Houcke de somme van 10 pond 8 schell. ter causen van ghelycken somme hem by (door) schepenen toegeleyt omme toverbringhen van den selven 3 leeuwen die Keizer Karel in dese stede ghesonden heeft." (1535)

Op een ander tijdstip zijn het 1 leeuw en 4 leeuwinnen die opgestuurd werden.

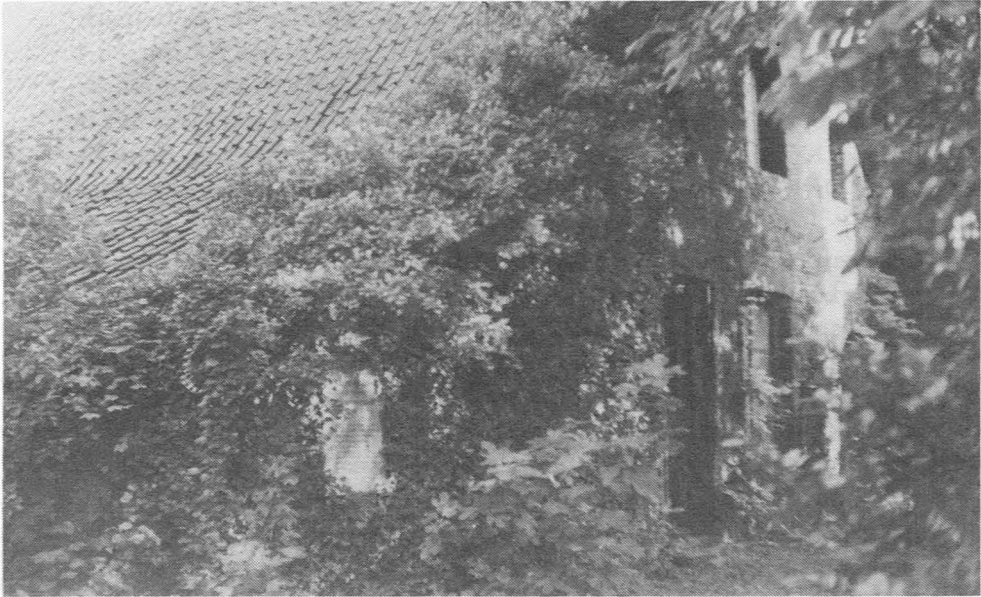
Zoals gezegd was het geen zeldzaamheid dat dieren ten geschenke gegeven werden.

Nog tijdens het leven van K. K. had de hertogin van Lotharingen een bezoek gebracht aan de stad - en zelfsprekend aan het Leeuwenhof - waarbij ze uitermate goed onthaald was geworden. Voor dat onthaal was ze het Stadsbestuur ten zeerste dankbaar : "... in ghedinckenisse vanden voorledenen tijt dat Huere Hoogheit alhier te Ghendt wesende ende sejournerende, wel ontfanghen es gheweest" had ze vanuit Lotharingen een jonge leeuw opgestuurd. Voordien had ze een luipaard en een beer doen toekomen.

Een ongedateerd curiosum dat we, al ware het slechts wegens zijn rariteit, aan onze lezers niet willen onthouden. De auteur van de uitzonderlijk fantastische maar desondanks sober uitgevoerde afbeelding is ons al evenmin bekend.

Twijfel er maar geen ogenblik aan : de gravure stelt wel degelijk het PRINSEN-HOF voor met zijn brede wal, zijn omheining, zijn talrijke gelijkvormige gebouwen, zijn toren (waar Keizer Karel geboren werd), en natuurlijk zijn Donkere Poort.

Een ruim gebouw, afgedekt met een flink begroeid zeer hellend pannendak. Volgens de overlevering een kot voor wilde dieren. Tegenwoordig een loods voor o.a. tuingereedschap. Op een paar stappen van het gebouw staat een reuzegrote boom (eik ?). Een plaatje wijst er u op dat hij een tijdgenoot is van Keizer Karel.

Het Leeuwenhof deed waarachtig eer aan zijn naam, want zonder oude of jonge koningen Nobel was het geen ogenblik : vier waren er in 1550 en 1554; vijf in 1541; zes in 1549 en 1551; zeven in 1543; acht in 1548; negen in 1544-45-46. Sommige heetten Flandria, andere Bourgoigne; nog andere Austria. Natuurlijk waren de klauwende seigneurs nooit zonder gezelschap. Meestal waren dat beren en lynxen. De bezoekers van de menagerie konden in geen geval huiswaarts keren met in hun reistas een stel foto's van het twee- of viervoetig gedierde.

Wilden ze evenwel toch kost wat kost een souveniertje van een of andere wilderik meenemen, dan stond er hun niets anders over te doen dan er een zelf te fabrikeren. Zoals de grote Duitse schilder Albrecht Dürer dat trouwens in 1521 gedaan heeft. Van de 10 dagen die hij in dat jaar te Gent doorbracht (5-14 april) maakte hij een gretig gebruik om (waarschijnlijk) de indrukwekkendste der aanwezige leeuwen op een blaadje papier in beeld te brengen. In het dagboek (5) dat hij zorgvuldig bijhield noteerde hij deze nogal zakelijke aantekening : "Daarna heb ik de leeuwen gezien en heb er een getekend met zilverstift".

Gent was evenwel niet de enige stad waar de schilder het dierenpark ging bezichtigen : het jaar voordien had hij reeds tussen 28 aug. en 1 sept. de Brusselse “dirgartn” en van het Koninklijk Paleis een merkwaardige tekening gemaakt. (Zoals iedere Gentenaar weet was het in het z.g. Kruideniershuis (Klein Turkije) dat Dürer logeerde; thans het Hotel De Rode Hoed, in welks gevel een herdenkingsplaat aangebracht werd.)

Ook kardinaal Louis van Aragon verwaardigde zich naar het Leeuwenhof te komen kijken. Luister wat die over zijn bezoek heeft laten schrijven : “Le premier août 1517 nous arrivâmes à Gand la capitale de la Flandre (...). Nous y vîmes aussi le palais du Roi Catholique qui (niet de koning wel te verstaan) est entouré d'eau et où l'on se rend par un pont; on y tient plusieurs lions, parmi lesquels il y a un très grand mâle qui de l'avis du Cardinal et de tous les autres est le plus grand que n'importe lequel de ceux qui se trouvent à Florence ...”.

(6) En dat wilde wat zeggen !!

De heren schepenen die meer dan wie ook verkikkerd waren op alle mogelijke ontspanningen en attracties als daar waren : toneelspelen, balletten, goochelarijen, exhibities van menselijke en dierlijke monsters, lieten geen gelegenheid ongebruikt voorbijgaan om “spelen” met en door dieren te laten opvoeren.

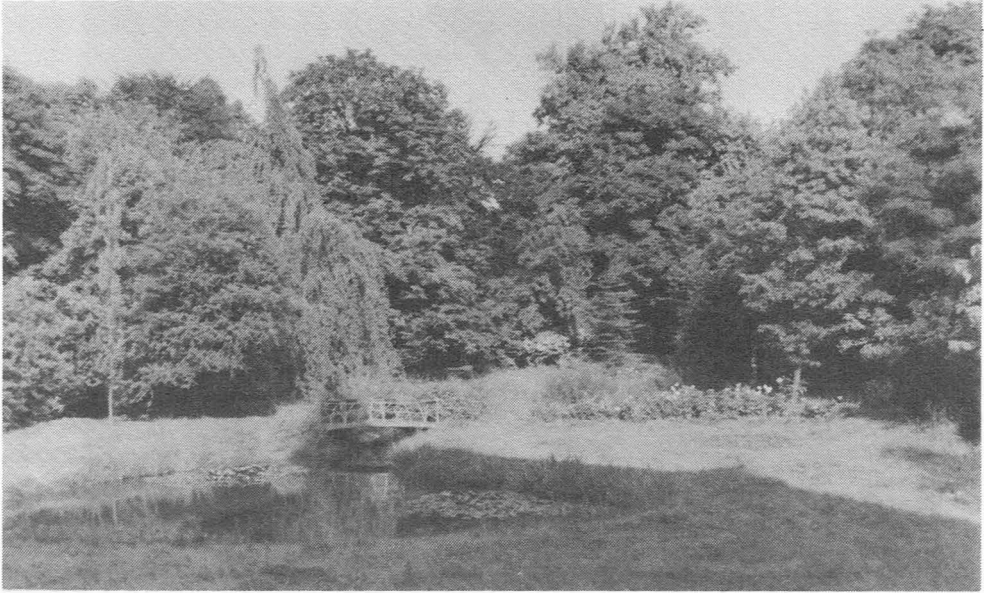
Onder deze buitenissige acteurs was de olifant ontegensprekelijk een graag geziene gast (hadden we aan de Koornmarkt alléén geen Grootte en geen Kleine Olifant ?) De Fransman Jean Senandel kwam in 1628 naar Gent om er een voor te stellen (kunsten maken). Een andere temmer, Corneille van Graenevelde, deed hetzelfde in 1642.

In juni 1607 kregen 2 Parijzenaars vijf schellingen (geen peulschil !) “pour avoir montré à Messieurs les Echevins trois animaux exotiques, savoir un loup cervier (lynx of los) et deuz pananes (??) qui dansaient et sautaient.”

Helaas ! ook minder onschuldige amusements waren voor de Magistraat en de heren en dames bezoekers van het Prinsenhof zeer gewilde en genoten genoegens. Inderdaad, als we in dit verband van “spelen” tussen aanhalingstekens spreken hebben we het natuurlijk over gevechten waarvan menig dier de triestige “speler” was.

In 1616 was het een Engelsman die 25 schell. (een klein fortuin) opstreek “que lui ont accordé Mess. les Ech. parce qu'il a fait combattre devant eux des ours et des taureaux contre de grand chiens.” Commentaar overbodig !

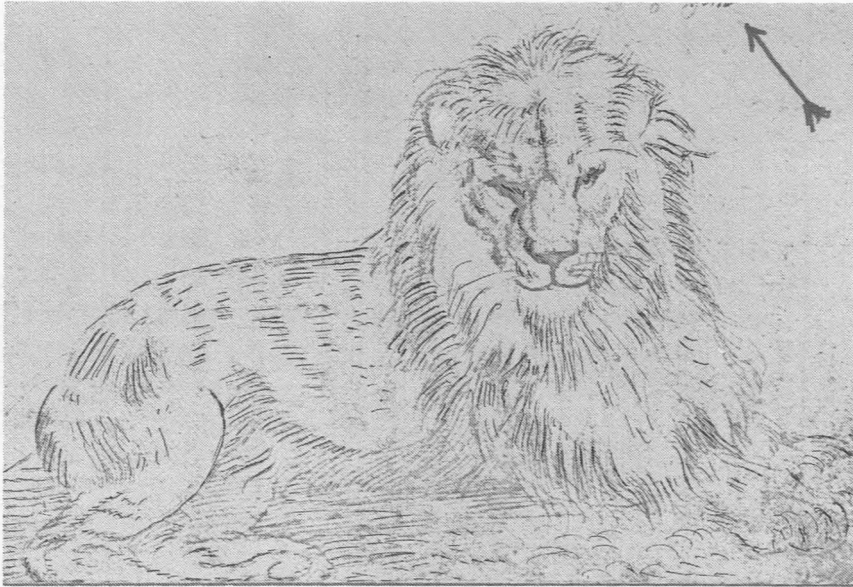
Op de keper beschouwd was dergelijk vertoon slechts klein bier, want ... François de Valois, hertog van Alençon, later van Anjou, was

Een werkelijk schilderachtig hoekje van de tuin van het Karmelietenklooster. Wie weet zijn de vijvers overspannen door een rustiek bruggetje, geen overblijfsel van de eeuwenoude wallen van de Sersanderswal ?

een broer van de regerende Franse koning. Bij de gratie Gods of liever door Willem van Oranje en diens calvinistische partijgenoten onder wie de reeds vermelde Jan van Hembyze, werd hij op 19 sept. 1580 tot landheer van de Nederlanden gebombardeerd. Zijn Blijde Intrede te Gent zou slechts op 20 aug. 1582 plaats hebben. De man moet ook een formidabele dierenvriend geweest zijn, want reeds 's anderendaags bracht hij een koninklijk bezoek aan ons keizerlijk Prinsenhof om in het niet minder keizerlijk Leeuwenhof "voir dévorer le roi des animaux un pauvre chien." Nochtans het zo door iedereen aanbeden "emblème de la fidélité" zoals terecht genoteerd werd.

In een in 1658 verschenen chronicon wordt breedvoerig uitgewijd over de feesten die in 1498-99 als het ware *de Grote Geboorte* aankondigden. Over een diereengevecht waarvan de auteur een ooggetuige was schrijft deze, geen enkel detail over het hoofd ziende : "ik vernam dat er in 't Prinsenhof 'n muilezel was, een erg woest beest, bijtend en uitslaand. 't Werd dan ook voor een leeuw geworpen ten aanzien van het volk. Want te Gent houdt men steeds leeuwen in een kuil. Toen dus leeuw en muilezel op een plaats voor het schouwspel geschikt (dus een circusarena) waren aangevoerd, werden ze door hun meesters aangehitst (zoals bij de hanengevechten). En razen dat de muilezel

Bij zijn bezoek aan het Prinsenhof tekende de grote Duitse schilder-etser Albrecht Dürer een van de aanwezige leeuwen. De tekening, (19 cm x 13 cm), wordt bewaard in het Albertina te Wenen. Let op de door de schilder aangebrachte aantekening : *zw Gent.* = *zuu Gent* = *te Gent*.

deed ! Hij begon de grond te graven en uit te slaan. Maar de leeuw geeselde den grond met z'n staart en brulde vervaarlijk. Dan schudde hij zijn manen, sprong op den ezel toe en z'n voorklauwen opslaande hiew hij vel en vleesch den muilezel af, legde diens rug bloot tot op de ribben en liet hem voor dood liggen (...). Nadat bijna alle soorten van spelen hun loop hadden gehad, trokken langzaam al die gekomen waren naar hunne woonplaats terug", een bijzonderheid die ons toelaat te veronderstellen dat men van hende en ver gekomen was om te kunnen genieten (?) van al wat opbeurend, veredelend en vorstelijk was.

Dat zoals we gezien hebben het wel eens nodig was het vechtende gedier te "aan te hitsen" blijkt o.a. uit een veeleer komisch voorvalletje dat op 17 juli 1549 plaats greep. Ziehier in welke omstandigheid : Ter ere van K. K.'s zoon Filips had de magistraat de dag voordien een diner aangeboden de toekomstige koning waardig. De hoge gast en zijn talrijk gevolg diende natuurlijk ook een fijn nagerecht voorgeschoteld te worden. In de vorm van een toernooi uit te vechten door een leeuw en een paard : het vreselijkste dat men ooit te zien zou krijgen ! Helaas ! met wat voor een sisser liep het tweegevecht af ! De wilderik toonde zich zo zacht als een lam en zo vredelievend als een duif. Hij

dacht er gewoon niet aan het paard een haar in zijn weg te leggen. Wat een catastrofe ! Wat stond er de gulle gastheren anders te doen dan paard en leeuw naar hun stal of munit te doen stappen ?

Enkele weken voordien, namelijk op 14 juni, was een stalknecht minder heus behandeld geweest door een van zijn pensionairs. Op die onzalige dag "was te Ghendt doot gebeten den bewaerder van de leeuwen, van (door) eenen beer, ende was ghenamt Cornelis. Hij waenden (hoopte) teten te gheven eenen hert cant (harde brok) broots die hy duer de tralie niet ghesteken en conde, ende de duere open doende, wart (werd) van den beer in syn braey ghebeten, zoo dat hy neder viel met den aensichte nederwaerts, zoo dat den beer hem tveesch af cnaechde van de billen ende aldaert (waar) hy vleesch vant. Ende leefde wel een half huere ende en dorfste (durfde) niet roepen, hopen- de dat hem de beeste noch soude ghelaeten hebben." (7)

Laat ons terloops vermelden dat behalve in het Prinsenhof ook in 's Gravensteen beestenspelen georganiseerd werden. Zulk spektakel had o.a. in 1614 plaats ter intentie van de Schepen van der Keure. Een spel werd opgevoerd waarbij verschillende dieren optraden. De heren zagen "bevechten de beeren, leeuwen ende wolven met Ynghelsche honden."

Me dunkt dat wat voorafgaat geen besluitvorming nodig heeft om genoten te worden. We weten het wel : romantische zielen zullen hete tranen prengen wegens de algehele teloorgang van een paleis, dat met zijn doolhof van kamers en gangen, met zijn grachten, tuinen en boomgaarden, terdeeg meegeholpen heeft de faam van Gent levendig te houden. Gedane zaken nemen geen keer. Helaas zal des Prinsenhofs reeds grotendeels weggedoezelde schim straks volledig weggeveegd zijn : als men een niet onaanzienlijk stel oude, versleten, lelijke huizen zal afgebroken hebben ten gerieve van een paar spiksplinternieuwe bouwsels die wegens hun lelijkheid de kroon zullen spannen.

M. VAN WESEMAEL

NOTEN

- (1) Meer details inzake die gebeurtenis vindt U in G. T., 1977, blz. 278 e.v. onder de titel : Het gebeurde te Gent 500 jaar geleden.
- (2) Memorieboek der Stad Ghent, deel II, blz. 268; uitgegeven door de Maetschappij der Vlaemsche Bibliophilen, Gent, 1852.
- (3) Maak U geen zorgen, die meneer Farnese kwam niet uit de lucht gevallen. Verre van daar !

In 1522 werd te Oudenaarde een meisje geboren waarvan niemand minder dan Keizer Karel het vaderschap opeiste. De moeder, Janneke van der Gheenst,

was de dochter van een behanger. Haar naam kreeg ze van Karels tante, Margaretha van Oostenrijk, reeds herhaaldelijk vermeld. Margaretha. Natuurlijk werd Janneke haar kind ontnomen. Tante nam het mee naar Mechelen aangezien ze met de opvoeding van het meisje belast was. Tegen haar zin deed papa Karel haar trouwen met de 14-jarige Ottavio *Farnese* een kleinzoon van paus Paulus III : Alexander *Farnese* (1534-1549), Margaretha was toen 16 jaar. In 1545 werd hun een zoon geboren die evenals zijn peter-paus Alexander geheten werd. Twee jaar nadien verwierf de familie de titel van *van Parma*. Tot aan de dood van Keizer Karel (1559) verbleef Margaretha in Italië. Een onrechtstreeks gevolg van dat overlijden was dat haar halfbroeder, koning Filips II, haar naar de Nederlanden riep om aldaar als landvoogdes het bestuur van die gewesten in handen te nemen. In 1567 vestigde ze zich opnieuw te Parma, niet voor goed evenwel, want van 1580 tot 1583 verbleef ze voor de tweede keer in de Nederlanden. Ditmaal om zoon Alexander in het bestuur terzijde te staan. Margaretha overleed in 1586, Alexander in 1592.

- (4) Zie art. in een volgend nr. van G. T.
- (5) Van Dürers dagboek verscheen een Franse vertaling onder de titel van *Journal de Voyage dans les Pays-Bas par Albrecht Dürer, Bruxelles, 1937.*
- (6) *Description du voyage du Cardinal Louis d'Aragon en 1517-18 à travers l'Allemagne, les Pays-Bas, la France et l'Italie septentrionale, rédigé par Ant. Beatis, Paris, 1913, p. 107.*
- (7) *Chronijcke van Ghendt door Jan van den Vivere, uitg. Fr. de Potter, Gent, 1885, p. 102.*

BIBLIOGRAFIE

- Blommaert Phs.* Inhuldiging van Jan zonder Vrees als graaf van Vlaanderen te Gent in het jaar 1405, in *Belgisch Museum*, I, blz. 83-98.
- Claeys Pr.* *Les Monuments de la Ville de Gand.*
- Dierickx C.-L.* *Mémoires sur la Ville de Gand, Gand, 1814-1815.*
- Duyse (H. van -),* *Gand monumental et pittoresque, 1885.*
- Exsteyl (R. d' -),* *Waar Keizer Karel geboren werd, in Oost-Vlaanderen, 1961, blz. 38-40.*
- Fris V.* *Histoire de Gand, 1913.*
- Fris V.* *De Oude Straatnamen van Gent, 1925.*
- Herdt (R. de -),* *Wat blijft er nog over van "ons geduchts heren hof ten walle" of het Prinsenhof ? in Oost-Vlaanderen 1976, blz. 25-28.*
- Lokeren (A. van -),* *La Cour des Prinses à Gand, M.S.B. 1841.*
- Potter (Fr. de -),* *Gent.*
- Rogghé P.* *Simon de Mirabello, in Appeltjes van het Meetjesland, 1958.*
- Severen (G. van -).* *De Wieg van Keizer Karel, in Oost-Vlaanderen, 1955, 9-11.*
- Voet L.* *Geschiedkundige Kroniek : Lodewijk van Male, in Vooruit, 7/8; 14/15; 21/22; 28/29 maart 1959; 4/5; 11/12; 18/19; 25/26 april 1959; 2/3 mei 1959.*
- Vandermaesen M.; Marc Ryckaert; Maurits Coornaert* *De Witte Kaproenen, Gent, 1979.*
- Werveke (A. van -),* *Het Prinsenhof, in Vooruit, z.d.*
- Werveke (A. van -),* *Het Kasteel van Lodewijk van Male te Wondelgem, in Vooruit, 7/7/1924.*
- Werveke (A. van -),* *Posternestraat en niet Bestormstraat, in Vooruit, 25/9/1921.*

- Werveke* (A. van -), *Het Hof ter Posterne*, in *Vooruit*, 3/10/1921.
Kataloog Tentoonstelling Keizer Karel en zijn Tijd, Gent, 3 april tot 30 juli 1955.
Bouwen door de Eeuwen heen, deel 4nb, Stad Gent Noord-Oost, 1979.
N. N. *Het Prinsenhof*, in *Palmares*, jg. 9, nr. 5
N. N. *Het Huwelijk van Maria van Bourgondië*, in *Palmares*, jg. 9, nr. 6
N. N. *De Geboorte van Keizer Karel*, in *Palmares*, jg. 10, nrs. 1 tot 6
-

DE OUDE GUINGUETTES

Met de sluiting van *De Hert*, is het misschien wel het gepaste ogenblik om in enige woorden aan de Guinguettes (boerenherbergen) te herinneren, die vroeger in de omtrek van onze stad bestonden en waar alle zondagen talrijke families en gezelschappen van vrienden heen togen, om vis, rijstpap, hesp, enz., te eten.

In die tijd dronken de leden der families geen "pinten" bier, maar vader of moeder bestelde een of twee liter (een stoop) bier : men bracht zo veel kleine glazekens als er nodig waren om elkeen te gerieven en dan at men of wel schol, die moeder met de nodige boterhammen had medegebracht, of wel eene "musch" hesp, die destijds maar 9 centen kostte en men was dan nog goed bediend. Een teloor hesp kostte 16 centen en menige huisvader vond dit nog veel te duur.

Alleen de meer begoede lieden aten vis, tenzij in gans bijzondere gevallen.

Er dient ook gezegd dat enkele "guinguettes" meest bekend waren voor de hesp, zooals *Het Maagdeken* (Dampoort); *Het Maagdeken* en *De Hulstenboom* (Brugse poort); *Het Staaksken* (tussen Wondelgem en Mariakerke); *Het Snepken*, enz. Andere meest voor die lekkere gebakken blieken, paling, waterzooi enz., zoals *Het Strop* (buiten de Heuvelpoort); *Het Motje* en *De Zwaam* (te Rooigem); *Het Patijntje* (aan de Leie).

Het Maagdeken, (Palingshuizen) was voor zo wat 40 jaar, 's zondags, de verzamelplaats van de onderwijzers, die er een partijtje gingen bollen.

Op de dag van het "Zomerlief", nog iets dat met de vooruitgang verdwenen is, stroomde het er van jeugdige paren.

Er dient ook vermeld te worden dat de waardin uit *Het Maagdeken* de eerste op het Gemeentekerkhof begraven is geworden.

Het Maagdeken buiten de Dampoort was "op Bergenkruisen", voor deze wijk, wat *Het Maagdeken* der Palingshuizen voor het "Zomerlief" was.